Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 2 kwietnia 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Swoboda świadczenia usług – Bezpośrednie ubezpieczenie na życie – Dyrektywa 2002/83/WE – Artykuły 35 i 36 – Prawo do odstąpienia od umowy i termin na jego wykonanie – Błędne informacje dotyczące zasad wykonywania prawa do odstąpienia – Wymogi dotyczące formy złożenia oświadczenia o odstąpieniu – Wygaśnięcie prawa do odstąpienia od umowy – Znaczenie posiadania przez ubezpieczającego statusu „konsumenta”

W sprawie C-20/19

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberlandesgericht Wien (wyższy sąd krajowy w Wiedniu, Austria) postanowieniem z dnia 20 grudnia 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 stycznia 2019 r., w postępowaniu:

kunsthaus muerz gmbh

przeciwko

Zürich Versicherungs AG,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: L.S. Rossi (sprawozdawczyni), prezes izby, J. Malenovský i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu kunsthaus muerz gmbh – D. Koch, Rechtsanwalt,

– w imieniu Zürich Versicherungs AG – P. Konwitschka, Rechtsanwalt,

– w imieniu rządu austriackiego – J. Schmoll, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu rządu czeskiego – M. Smolek i J. Vláčil, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – G. Braun i H. Tserepa-Lacombe, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 35 i 36 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/83/WE z dnia 5 listopada 2002 r. dotyczącej ubezpieczeń na życie (Dz.U. 2002, L 345, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 6, t. 6, s. 3).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy kunsthaus muerz gmbh a Zürich Versicherungs AG (zwaną dalej „Zürich") w przedmiocie zakresu prawa odstąpienia od umowy ubezpieczenia na życie.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 2, 5, 45 i 52 dyrektywy 2002/83, uchylonej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II), (Dz.U. 2009, L 335, s. 1) brzmiały następująco:

„(2) W celu ułatwienia podejmowania i prowadzenia działalności w zakresie ubezpieczeń na życie istotne jest wyeliminowanie niektórych rozbieżności, występujących w krajowych prawodawstwach dotyczących nadzoru. Aby osiągnąć ten cel i tym samym zapewnić właściwą ochronę ubezpieczającym i uprawnionym we wszystkich państwach członkowskich, przepisy dotyczące wymaganych gwarancji finansowych zakładów ubezpieczeń na życie powinny zostać skoordynowane.

[…]

(5) Niniejsza dyrektywa stanowi zatem ważny etap w łączeniu rynków krajowych w rynek zintegrowany i etap ten musi być uzupełniony innymi instrumentami wspólnotowymi w celu umożliwienia ubezpieczającym korzystania z usług każdego ubezpieczyciela posiadającego siedzibę we Wspólnocie i prowadzącego tam działalność na podstawie prawa przedsiębiorczości lub na podstawie swobody świadczenia usług, zapewniając im właściwą ochronę.

[…]

(45) W przypadku umów ubezpieczenia na życie ubezpieczający powinien mieć możliwość unieważnienia [odstąpienia od] umowy w terminie 14–30 dni [od 14 do 30 dni].

[…]

(52) Na rynku wewnętrznym ubezpieczeń konsument będzie miał szerszy i bardziej zróżnicowany wybór umów. Jeżeli chce on w pełni skorzystać z takiej różnorodności oraz większej konkurencyjności, musi mieć dostęp do takich niezbędnych informacji, które umożliwią mu dokonanie wyboru produktu najlepiej odpowiadającego jego potrzebom. Ten wymóg informacji jest tym bardziej istotny, jako że czas trwania zobowiązań może być bardzo długi. Przepisy podstawowe muszą dlatego zostać skoordynowane, aby konsument otrzymał jasną i rzetelną

informację w sprawie głównych cech charakterystycznych produktów jemu zaproponowanych, jak również dane szczegółowe dotyczące organów, do których mogą kierować wszelkie skargi ubezpieczający, osoby ubezpieczone lub uprawnione”.

4 Zgodnie z brzmieniem art. 1 ust. 1 lit. g) tej dyrektywy:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

[…]

g) »państwo członkowskie zobowiązania« oznacza państwo członkowskie, w którym ubezpieczający ma miejsce stałego pobytu, lub, w przypadku gdy ubezpieczający jest osobą prawną, państwo członkowskie, w którym znajduje się jej przedsiębiorstwo, do którego odnosi się umowa”.

5 Artykuł 32 ust. 2 tej dyrektywy stanowił:

„Jeżeli ubezpieczający jest osobą fizyczną i jego miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim jest inne niż to, którego jest obywatelem, strony mogą wybrać prawo państwa członkowskiego, którego jest obywatelem”.

6 Artykuł 35 tej dyrektywy miał następujące brzmienie:

„1. Każde państwo członkowskie powinno zagwarantować indywidualnie ubezpieczającemu na życie możliwość unieważnienia [odstąpienia od] umowy w terminie między 14 a 30 dniem [od 14 do 30 dni], licząc od dnia zawarcia umowy.

Powiadomienie o unieważnieniu [odstąpieniu od] umowy przez ubezpieczającego skutkuje zwolnieniem go z jakichkolwiek przyszłych zobowiązań wynikających z umowy.

Inne skutki prawne i warunki unieważnienia [odstąpienia od umowy] ustalane są przez prawo właściwe dla umowy określone w art. 32, głównie w odniesieniu do uzgodnień dotyczących informowania ubezpieczającego o zawarciu umowy.

2. Państwa członkowskie nie muszą stosować ust. 1 do umów zawieranych na okres do sześciu miesięcy oraz w przypadkach, gdy z racji statusu ubezpieczającego lub okoliczności, w jakich zawarta została umowa, ubezpieczający nie potrzebuje specjalnej ochrony. Państwa członkowskie określają w swoich przepisach, w jakich przypadkach nie ma zastosowania ust. 1”.

7 Artykuł 36 ust. 1 dyrektywy 2002/83 stanowił:

„Przed zawarciem umowy ubezpieczenia ubezpieczając[emu] przekazuje się co najmniej informacje wymienione w pkt A załącznika III”.

8 Zgodnie z brzmieniem pkt A.13 załącznika III do wspomnianej dyrektywy „Uzgodnienia dotyczące możliwości wycofaniasię z umowy ubezpieczenia lub zmiany jej warunków w określonym czasie po jej zawarciu” zaliczają się do dotyczących zobowiązania informacji, które należało przekazać ubezpieczającemu przed zawarciem umowy.

Prawo austriackie

9 Artykuł 165a Versicherungsvertragsgesetz (austriackiej ustawy o umowach ubezpieczenia) w brzmieniu mającym zastosowanie do umowy będącej przedmiotem postępowania głównego stanowi:

„1) Ubezpieczający jest uprawniony do odstąpienia od umowy w terminie 30 dni od jej zawarcia. Jeżeli ubezpieczyciel udzielił tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, za czas jej trwania przysługuje mu stosowna składka.

2) Jeżeli ubezpieczyciel nie wykonał obowiązku podania swojego adresu […], bieg terminu do odstąpienia zgodnie z ust. 1 nie rozpoczyna się, zanim ów adres nie stanie się znany ubezpieczającemu.

3) Powyższych ustępów nie stosuje się w przypadku umów ubezpieczenia grupowego i umów zawartych na maksymalnie sześć miesięcy".

10 Artykuł 9a Versicherungsaufsichtsgesetz (ustawy o nadzorze ubezpieczeniowym) w brzmieniu mającym zastosowanie do umowy rozpatrywanej w postępowaniu głównym przewiduje:

„1) Przy zawieraniu umowy ubezpieczenia dotyczącej ryzyka umiejscowionego w kraju ubezpieczającego należy poinformować pisemnie przed złożeniem przez niego oświadczenia o zawarciu umowy o:

1. nazwie, adresie siedziby i formie prawnej zakładu ubezpieczeń, a w odpowiednim przypadku, również oddziału, za pośrednictwem którego została zawarta umowa ubezpieczenia, […]

[…]

6. okolicznościach, w jakich ubezpieczający może odwołać zawarcie umowy lub odstąpić od umowy. […]

[…]

3) Jeżeli z uwagi na sposób zawarcia umowy nie jest możliwe udzielenie ubezpieczającemu pisemnej informacji przed złożeniem przez niego oświadczenia woli o zawarciu umowy, obowiązek informacyjny uważa się za spełniony, jeżeli ubezpieczający otrzyma dane informacje najpóźniej wraz z polisą ubezpieczeniową.

4) Informacje wymienione w ust. 1 pkt 1 powinny wynikać również z wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia, jak również z polisy ubezpieczeniowej oraz wszystkich innych dokumentów przyznających ochronę ubezpieczeniową. […]".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

11 Spółka kunsthaus muerz jest spółką prawa austriackiego. W dniu 27 kwietnia 2005 r. zawarła ona jako ubezpieczający umowę ubezpieczenia na życie z Zürich.

12 W formularzu oferty spółka kunsthaus muerz otrzymała informację, że odstąpienie od umowy musi być dokonane na piśmie.

13 W dniu 9 października 2017 r. spółka kunsthaus muerz oświadczyła, iż odstępuje od tej umowy. W tym względzie uznała ona, że informacja ta była błędna, ponieważ ustanawiała, w celu wykonania tego prawa, takie wymogi co do formy, które w rzeczywistości nie są ustanowione w mającym zastosowanie

prawie krajowym. Skoro zatem taka informacja nie jest w stanie rozpocząć biegu przewidzianego w art. 35 dyrektywy 2002/83 terminu do odstąpienia od umowy, termin ten nie jest zatem ograniczony w czasie.

14 Zürich nie uwzględniła tego oświadczenia ze względu na to, że nie miała ona wobec kunsthaus muerz żadnego obowiązku informowania odnośnie do rozpoczęcia biegu terminu odstąpienia od umowy. Udzielenie takiej informacji jest bowiem przewidziane wyłącznie w odniesieniu do ubezpieczającego mającego status konsumenta, nie zaś do ubezpieczającego będącego przedsiębiorcą.

15 W związku z tym spółka kunsthaus muerz wystąpiła do Handelsgericht Wien (sądu gospodarczego w Wiedniu, Austria) z powództwem o zwrot zapłaconych składek oraz zapłatę odsetek ustawowych w wysokości 4% rocznie.

16 Wyrokiem z dnia 13 sierpnia 2018 r. sąd ten oddalił to żądanie pozwu, argumentując to między innymi tym, że ewentualnie błędne pouczenie o prawie do odstąpienia od umowy nie może prowadzić w przypadku ubezpieczającego będącego przedsiębiorcą do powstania nieograniczonego w czasie prawa do odstąpienia od umowy, gdyż takie „nieograniczone" prawo do odstąpienia znajduje oparcie w przewidzianej w prawie ochronie konsumentów.

17 Spółka kunsthaus muerz odwołała się od tego orzeczenia do sądu odsyłającego, podnosząc w szczególności, że prawo Unii nie wprowadza żadnego wyraźnego rozróżnienia pomiędzy ubezpieczającymi w zależności od tego, czy mają oni status konsumentów, czy też nie, i że w związku z tym prawo do odstąpienia od umowy powinno przysługiwać wszystkim ubezpieczającym na życie na tych samych warunkach.

18 Zürich jest natomiast zdania, że w niniejszym przypadku ubezpieczający został prawidłowo poinformowany o przysługującym mu prawie do odstąpienia od umowy i że sam fakt zawarcia wzmianki o tym, że do wykonania tego prawa konieczne jest zachowanie formy pisemnej – co jest zresztą korzystne dla samego ubezpieczającego i służy zasadzie pewności prawa – nie sprawia, że przekazana informacja jest błędna. W każdym razie w sytuacji, gdy ubezpieczający jest przedsiębiorcą, termin na odstąpienie od umowy upływa całkowicie niezależnie od faktu przekazania informacji w tym zakresie. Duch i cel przewidzianego w prawie Unii prawa do odstąpienia od umowy dotyczy bowiem jedynie ochrony konsumentów.

19 Sąd odsyłający ma w tym względzie wątpliwości co do zakresu wniosków, jakie należy wyciągnąć z wyroku z dnia 19 grudnia 2013 r., Endress (C-209/12, EU:C:2013:864).

20 W wyroku tym Trybunał orzekł, że art. 15 ust. 1 drugiej dyrektywy Rady 90/619/EWG z dnia 8 listopada 1990 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do bezpośrednich ubezpieczeń na życie i ustanowienia przepisów ułatwiających skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług oraz zmieniającej dyrektywę 79/267/EWG (Dz.U. 1990, L 330, s. 50), zmienionej dyrektywą Rady 92/96/EWG z dnia 10 listopada 1992 r. (Dz.U. 1992, L 360, s. 1), w związku z art. 31 dyrektywy Rady 92/96/EWG z dnia 10 listopada 1992 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń na życie oraz zmieniającej dyrektywy 79/267/EWG i 90/619/EWG (trzeciej dyrektywy dotyczącej ubezpieczeń na życie) (Dz.U. 1992, L 360, s. 1) – które to przepisy zostały w istocie powtórzone w art. 35 i 36 dyrektywy 2002/83 – należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi krajowemu, który przyznaje ubezpieczającemu prawo do odstąpienia od umowy przez najwyżej rok od dokonania przez niego zapłaty pierwszej składki ubezpieczeniowej, w sytuacji gdy ów ubezpieczający nie został poinformowany o przysługującym mu prawie do odstąpienia.

21 Sąd odsyłający zauważa zaś, że, aby dojść do takiego rozwiązania, Trybunał oparł się w szczególności na motywie 23 drugiej dyrektywy 90/619, powtórzonym w istocie w motywie 52 dyrektywy 2002/83, a także na orzecznictwie dotyczącym prawa do odstąpienia, które przysługuje każdemu konsumentowi zgodnie z dyrektywą Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz.U. 1985, L 372, s. 31), a w szczególności na wyroku z dnia 13 grudnia 2001 r., Heininger (C-481/99, EU:C:2001:684).

22 W szczególności Trybunał wziął pod uwagę okoliczność polegającą na tym, że ubezpieczający znajduje się, w stosunku do zakładu ubezpieczeń, w słabszej sytuacji, analogicznej do tej, w jakiej znajduje się konsument przy zawieraniu umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa. Wynika to z faktu, że umowy ubezpieczenia są złożonymi pod względem prawnym produktami finansowymi, mogącymi istotnie różnić się w zależności od oferującego je zakładu ubezpieczeń oraz wiązać się ze znaczącymi i potencjalnie bardzo długoterminowymi zobowiązaniami finansowymi.

23 W niniejszym przypadku kunsthaus muerz nie ma statusu „konsumenta". Niemniej jednak, pomimo tego, że prawo unijne nie posługuje się jednolitym pojęciem „konsumenta", wspólnym mianownikiem większości definicji zawartych w aktach prawnych z zakresu ochrony konsumentów jest to, że konsument jest osobą fizyczną, która w obrocie rynkowym działa w celach innych niż związane ze swą działalnością zawodową lub gospodarczą – a więc tylko w celach prywatnych.

24 W tych okolicznościach Oberlandesgericht Wien (wyższy sąd krajowy w Wiedniu, Austria) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy dyrektywę 2002/83 – a w szczególności jej art. 35 i 36 – należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie regulacji krajowej, zgodnie z którą termin do odstąpienia od umowy upływa w ciągu 30 dni od zawarcia umowy niezależnie od tego, czy przed zawarciem umowy doszło do (prawidłowego) pouczenia o prawie do odstąpienia, (także wtedy) gdy ubezpieczający nie jest konsumentem?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

25 Poprzez swoje pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 35 i 36 dyrektywy 2002/83 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie ustawodawstwu krajowemu, zgodnie z którym, również wówczas, gdy ubezpieczający nie jest konsumentem, termin na skorzystanie z prawa do odstąpienia od umowy ubezpieczenia na życie rozpoczyna bieg od dnia zawarcia tej umowy, nawet jeśli w przekazanych przez zakład ubezpieczeń ubezpieczającemu szczegółowych informacjach o sposobie wykonywania tego prawa do odstąpienia od umowy wskazane zostały wymogi co do formy, które w rzeczywistości nie są ustanowione w mającym zastosowanie do tej umowy prawie krajowym.

26 Na wstępie należy przypomnieć, że Trybunał miał już okazję wyjaśnić, iż art. 35 i 36 dyrektywy 2002/83 należy interpretować w ten sposób, że termin na skorzystanie z prawa do odstąpienia od umowy ubezpieczenia na życie rozpoczyna bieg od dnia, w którym ubezpieczający zostanie poinformowany, iż umowa została zawarta, nawet jeśli w przekazanej przez zakład ubezpieczeń ubezpieczającemu informacji wskazane zostały wymogi co do formy, które w rzeczywistości nie zostały ustanowione w mającym zastosowanie do tej umowy prawie krajowym lub zawartych w tej umowie postanowieniach, o ile takie wskazanie nie pozbawia ubezpieczających możliwości wykonania przysługującego im prawa do odstąpienia co do zasady na tych samych warunkach, jakie istniałyby, gdyby informacje te prawidłowo odzwierciedlały rzeczywistość. Do sądu odsyłającego należy ustalenie, na podstawie całościowej oceny uwzględniającej w szczególności krajowy kontekst prawny i okoliczności faktyczne postępowań głównych, czy błąd zawarty w informacjach przekazanych ubezpieczającemu pozbawił go takiej możliwości (zob. podobnie wyrok z dnia 19 grudnia 2019 r., Rust-Hackner i in., od C-355/18 do C-357/18 i C-479/18, EU:C:2019:1123, pkt 82).

27 W związku z tym, aby odpowiedzieć na zadane pytanie, należy zbadać, czy taka wykładnia art. 35 i 36 wspomnianej dyrektywy jest uzależniona od tego, czy ubezpieczający jest konsumentem.

28 W tym względzie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część przepis ten stanowi (wyroki: z dnia 19 grudnia 2013 r., Koushkaki, C-84/12, EU:C:2013:862, pkt 34; z dnia 16 listopada 2016 r., Hemming i in., C-316/15, EU:C:2016:879, pkt 27; a także z dnia 25 stycznia 2017 r., Vilkas, C-640/15, EU:C:2017:39, pkt 30).

29 Tymczasem należy przede wszystkim stwierdzić, że ani brzmienie wspomnianych art. 35 i 36, ani też motywu 45 dyrektywy 2002/83, który zapowiada ustanowione w tej dyrektywy prawo do odstąpienia od umowy, nie wprowadzają rozróżnienia pomiędzy ubezpieczającymi w zależności od tego, czy są oni konsumentami.

30 Następnie należy zauważyć, że sąd odsyłający uważa, iż kunsthaus muerz nie można uznać za konsumenta z tego powodu, że spółka ta jest osobą prawną, a za konsumentów można uznać jedynie osoby fizyczne. Nie ma zaś konieczności zajmowania stanowiska w przedmiocie zakresu pojęcia „konsumenta" w prawie Unii i dla potrzeb udzielenia odpowiedzi na zadane pytanie prejudycjalne wystarczy podkreślić, że w każdym razie z kontekstu, w jaki wpisuje się art. 35 dyrektywy 2002/83, wynika, że ubezpieczający w rozumieniu tego przepisu może być zarówno osobą fizyczną, jak i osobą prawną.

31 Z jednej strony bowiem, zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. g) tej dyrektywy „państwo członkowskie zobowiązania" oznacza „państwo członkowskie, w którym ubezpieczający ma miejsce stałego pobytu, lub, w przypadku gdy ubezpieczający jest osobą prawną, państwo członkowskie, w którym znajduje się jej przedsiębiorstwo, do którego odnosi się umowa".

32 Z drugiej strony, zgodnie z art. 32 ust. 2 tej dyrektywy tylko w sytuacji, gdy ubezpieczający jest osobą fizyczną i jego miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim jest inne niż to, którego jest obywatelem, stronom umowy przysługuje prawo do wyboru prawa państwa członkowskiego, którego jest obywatelem.

33 Ponadto art. 35 ust. 2 tej dyrektywy przyznaje państwom członkowskim możliwość ograniczenia zakresu tej ochrony, „gdy, z racji statusu ubezpieczającego lub okoliczności, w jakich zawarta została umowa, ubezpieczający nie potrzebuje [tej] specjalnej ochrony". Ochrona przewidziana przez dyrektywę musi zatem obejmować wszystkie kategorie ubezpieczonych, chyba że państwa członkowskie powołają się na tę możliwość, na przykład wyłączając tę ochronę w przypadku ubezpieczających będących przedsiębiorcami. Jednakże zgodnie z tym ust. 2 tego rodzaju ograniczenie powinno być przewidziane w przepisach mającego zastosowanie do umowy prawa krajowego, czego zweryfikowanie w świetle prawa austriackiego w niniejszej sprawie należy do sądu odsyłającego.

34 Wreszcie, za przyjęciem takiej wykładni art. 35 i 36 dyrektywy 2002/83 przemawiają jej cele, sformułowane w szczególności w motywach 2 i 5 tej dyrektywy, zgodnie z którymi dyrektywa ta zmierza do zapewnienia właściwej ochrony ubezpieczającym i uprawnionym we wszystkich państwach członkowskich oraz przyczyniania się do umożliwienia wszystkim ubezpieczającym korzystania z usług każdego ubezpieczyciela mającego siedzibę w Unii Europejskiej.

35 Wprowadzenie rozróżnienia ubezpieczonych ze względu na ich cechy osobiste, a w szczególności w zależności od tego, czy mają oni status „konsumentów", byłoby zaś sprzeczne z tymi celami, ponieważ wiązałoby się z ograniczeniem ochrony zapewnianej przez dyrektywę 2002/83.

36 Przyjęciu takiej wykładni art. 35 i 36 dyrektywy 2002/83 nie może, wbrew temu, co podnosi w swych uwagach Zürich, stanąć na przeszkodzie okoliczność polegająca na tym, że w motywie 52 tej dyrektywy użyto terminu „konsument". Nic w tym motywie nie pozwala bowiem na stwierdzenie, że konieczność poinformowania o prawie do odstąpienia od umowy ma zastosowanie wyłącznie do ubezpieczającego mającego status konsumenta.

37 To samo dotyczy odwołań do konsumentów, które poczynił Trybunał w wyroku z dnia 19 grudnia 2013 r., Endress (C-209/12, EU:C:2013:864), aby rozstrzygnąć, że, jeżeli ubezpieczający nie otrzymał żadnej informacji dotyczącej samego istnienia prawa do odstąpienia, przewidziany na wykonanie tego prawa termin zawity nie może rozpocząć swego biegu.

38 Nie ulega wątpliwości, że, aby dojść do takiego wniosku, Trybunał, po pierwsze, oparł się na motywie 23 dyrektywy 90/619, odpowiadającym w swej istocie motywowi 52 dyrektywy 2002/83, i, po drugie, transponował do przepisów w dziedzinie ubezpieczeń rozważania zawarte w wyroku z dnia 13 grudnia 2001 r., Heininger (C-481/99, EU:C:2001:684), którego przedmiotem jest odesłanie prejudycjalne dotyczące przepisów dyrektywy 85/577 w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa (zob. także podobnie wyrok z dnia 19 grudnia 2019 r., Rust-Hackner i in., od C-355/18 do C-357/18 i C-479/18, EU:C:2019:1123, pkt 63).

39 Należy jednak zauważyć, że, jak wynika z pkt 28 i 29 wyroku z dnia 19 grudnia 2013 r., Endress (C-209/12, EU:C:2013:864), dokonane przez Trybunał w tym ostatnim wyroku porównanie między ubezpieczającymi a konsumentami zostało przeprowadzone wyłącznie w oparciu o istnienie okoliczności wspólnych dla ich sytuacji umownej, a mianowicie ryzyka związanego z zawarciem umowy ubezpieczenia w braku informacji zgodnej z wymogami przewidzianymi w prawie Unii, a także na fakcie, że ubezpieczający znajduje się, w stosunku do ubezpieczyciela, w słabszej sytuacji, biorąc pod uwagę, z jednej strony, to, że umowy ubezpieczenia są prawnie złożonymi produktami finansowymi, i, z drugiej strony, to, że umowy te pociągają za sobą powstanie znaczących i potencjalnie długotrwałych zobowiązań finansowych. Nie można uznać, że elementy te mogłyby nie mieć znaczenia w odniesieniu do ubezpieczonych niebędących konsumentami.

40 Jednakże okoliczność, czy ubezpieczający ma taki status, powinien brać pod uwagę sąd krajowy, gdy – jak przypomniano w pkt 26 niniejszego wyroku – ocenia on na podstawie ogólnej oceny z uwzględnieniem w szczególności krajowego kontekstu prawnego i okoliczności faktycznych sprawy zawisłej w postępowaniu głównym, czy błąd zawarty w informacji przekazanej ubezpieczającemu pozbawiał go możliwości skorzystania z przysługującego mu prawa do odstąpienia zasadniczo na takich samych warunkach jak te, które miałyby zastosowanie, gdyby informacja była prawdziwa.

41 W świetle całości powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 35 i 36 dyrektywy 2002/83 należy interpretować w ten sposób, iż mają one również zastosowanie do ubezpieczającego, który nie jest konsumentem, oraz że nie stoją one na przeszkodzie ustawodawstwu krajowemu, zgodnie z którym termin na wykonanie prawa do odstąpienia od umowy ubezpieczenia na życie zaczyna biec od dnia, w którym umowa ta została zawarta, nawet jeśli w przekazanej przez zakład ubezpieczeń ubezpieczającemu informacji wskazane zostały wymogi co do formy, które w rzeczywistości nie zostały ustanowione w mającym zastosowanie do tej umowy prawie krajowym, o ile takie wskazanie nie pozbawia tego ubezpieczającego możliwości wykonania przysługującego mu prawa do odstąpienia co do zasady na tych samych warunkach, jakie istniałyby, gdyby informacje te prawidłowo odzwierciedlały rzeczywistość. Do sądu odsyłającego należy ustalenie, na podstawie całościowej oceny uwzględniającej w szczególności krajowy kontekst prawny i okoliczności faktyczne postępowania głównego, a także ewentualnie przysługujący ubezpieczającemu status konsumenta, czy błąd zawarty w informacjach przekazanych ubezpieczającemu pozbawił go takiej możliwości.

W przedmiocie kosztów

42 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuły 35 i 36 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/83/WE z dnia 5 listopada 2002 r. dotyczącej ubezpieczeń na życie należy interpretować w ten sposób, że mają one również zastosowanie do ubezpieczającego, który nie ma statusu konsumenta, oraz że nie stoją one na przeszkodzie ustawodawstwu krajowemu, zgodnie z którym termin na wykonanie prawa do odstąpienia od umowy ubezpieczenia na życie zaczyna biec od dnia, w którym umowa ta została zawarta, nawet jeśli w przekazanej przez zakład ubezpieczeń ubezpieczającemu informacji wskazane zostały wymogi co do formy, które w rzeczywistości nie zostały ustanowione w mającym zastosowanie do tej umowy prawie krajowym, o ile takie wskazanie nie pozbawia tego ubezpieczającego możliwości wykonania przysługującego mu prawa do odstąpienia co do zasady na tych samych warunkach, jakie istniałyby, gdyby informacje te prawidłowo odzwierciedlały rzeczywistość. Do sądu odsyłającego należy ustalenie, na podstawie całościowej oceny uwzględniającej w szczególności krajowy kontekst prawny i okoliczności faktyczne postępowania głównego, a także ewentualnie przysługujący ubezpieczającemu status konsumenta, czy błąd zawarty w informacjach przekazanych ubezpieczającemu pozbawił go takiej możliwości.

Podpisy